

Ekonomisk kommentar

Inflationsdynamiken under höginflations- perioden: insikter från mikrodata

Mathias Klein

Klara Strömberg

Oskar Tysklind

NR 14 2024, 4 juli

Inflationsdynamiken under höginflationsperioden: insikter från mikrodata

I denna ekonomiska kommentar använder vi oss av ett stort mikrodata-material för att konstruera mått på prisförändringsfrekvensen och den genomsnittliga storleken på prisförändringarna på produkterna som ingår i konsumentprisindex (KPI).¹ Resultaten visar att det primärt är frekvensen av prisförändringar som samvarierar med den aggregerade prisförändringstakten. Särskilt tydligt var detta under perioden med hög inflation då prishöjningsfrekvensen steg markant i förhållande till prissänkingsfrekvensen, samtidigt som den genomsnittliga storleken på prisförändringarna var relativt stabil. I början av 2024 när inflationen kommit ned på relativt normala nivåer igen har även prisförändringsfrekvensen gjort det.

Författare: Mathias Klein, Klara Strömberg och Oskar Tysklind, verksamma på Forskningsenheten vid Avdelnings för penningpolitik²

Inledning

Den aggregerade prisnivån så som den mäts i konsumentprisindex (KPI) beräknas utifrån ett stort antal insamlade priser varje månad. Hur KPI utvecklas beror både på hur ofta och hur mycket priserna på de olika produkterna som ingår ändras. Genom att studera prisutvecklingen på mikronivå kan man få en förståelse för den underliggande prisdynamiken och företagets prissättningsbeteende. En tidigare studie från Riksbanken visade att det primärt var förhållandet mellan hur ofta priserna höjdes och sänktes som förklarar prisutvecklingen över tid medan variationen i prisförändringarnas storlek istället förklarade säsongsmönstret i KPI.³ Datamaterialet i den tidigare studien sträckte sig dock bara till och med 2018. I denna kommentar uppdaterar vi beräkningarna med data fram till och med april 2024 för att på så sätt undersöka hur förhållandet mellan prisförändringsfrekvens, storlek och den aggregerade prisutvecklingen sett ut under perioden med hög inflation.

¹ Ekonomiska kommentarer är korta analyser om relevanta frågor för Riksbanken. Den kan författas av både enskilda direktionsledamöter och medarbetare på Riksbanken. Medarbetares kommentarer godkänns av avdelningschef medan direktionsledamöterna själva ansvarar för innehållet i sina kommentarer.

² Tack till Jesper Johansson, Ulf Söderström, Jens Iversen, Åsa Olli Segendorf och Tanja Lind för värdefulla synpunkter.

³ Se, Ewertzh m.fl. (2022)

Mikrodata på konsumentpriser

För att kunna dekomponera prisförändringar i frekvens och storlek måste man i data-materialet kunna identifiera enskilda produkter och följa dem över tid. Till grund för denna kommentar har vi tillgång till stora delar av det underliggande datamaterialet för KPI från 2010 fram till och med april 2024. Datamaterialet täcker ungefär 75 procent av den totala vikten i KPI.⁴ Totalt utgör materialet cirka 9 miljoner prisobservationer under tidsperioden. I materialet kan man följa priserna på enskilda produkter månad för månad för att se om de ändras och i de fall de ändrats, med hur mycket. Därifrån kan man med hjälp av produkt- och produktgruppsvikter skapa aggregerade mått på hur ofta priserna höjs respektive sänks, och mått på prisförändringarnas storlek. Vikter används för att ge rätt representation av produktgruppen i KPI, om vi inte använde dem skulle det bli en relativt stor bias mot de produktgrupper som har större urval i KPI, som livsmedel.⁵

Insamlingsmetoderna i KPI förändras över tid. Detta gör att man skall vara lite försiktig med att tolka utvecklingen i nivån för prisförändringsfrekvenserna och prisförändringsstorlekarna. Exempelvis har övergången till kassaregisterdata för livsmedel, främst 2013, och införandet av webbskrapning för flertalet priser på produkter och tjänster ämnade för underhåll av hus och hem under 2021, höjt prisförändringsfrekvensen och minskat prisförändringsstorleken. Den relativa utvecklingen mellan höjningar och sänkningar påverkas i mindre utsträckning av dessa metodomläggningar och därför fokuserar vi på dessa i denna ekonomiska kommentar.

Eftersom mikrodatamaterialet inte täcker alla delar av KPI har vi exkluderat de grupper som saknas även från det aggregerade måttet som vi jämför måtten på frekvens och storlek emot.

Resultat

Resultaten sammanfattas i diagram 1 nedan. Diagrammet visar att skillnaden mellan prishöjnings- och prissänkingsfrekvensen ökade kraftigt under perioden med hög inflation, men att den nu åter har börjat närma sig mer normala nivåer. Utvecklingen i differensen drevs främst av en uppgång i prishöjningsfrekvensen medan prissänkingsfrekvensen var mer stabil. Hur ofta priserna förändrades och den aggregerade prisnivån samvarierade tydligt även under perioden 2011 till 2021. Sambandet blir särskilt tydligt under perioden med hög inflation.

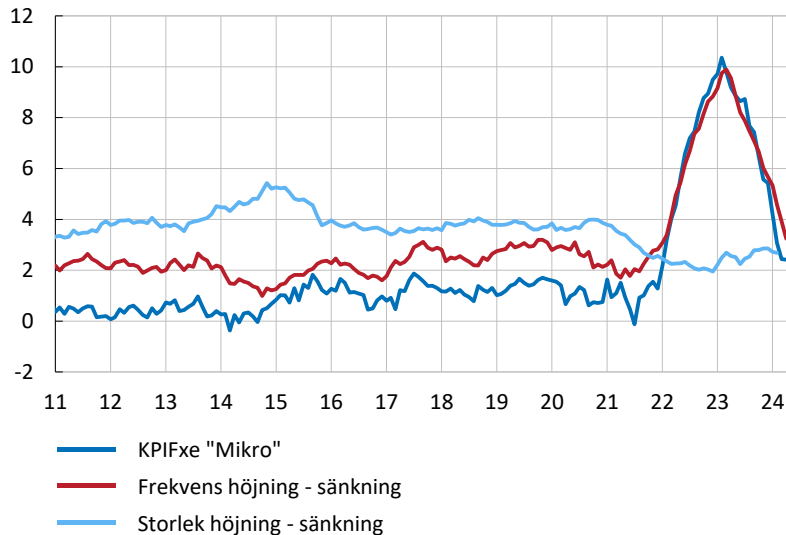
Om vi istället tittar på utvecklingen i prisförändringarnas genomsnittliga storlek så är de däremot relativt stabila både under perioden med hög inflation och historiskt.

⁴ Vissa delar så som hyror och vissa andra boenderelaterade poster saknas.

⁵ För mer detaljer kring hur detta är gjort se Ewertz m.fl. (2022).

Diagram 1. Aggregerad prisförändringstakt över 12 månader samt relativ prisförändringsfrekvens och prisförändringstorlek

Årlig procentuell förändring respektive procentenheter

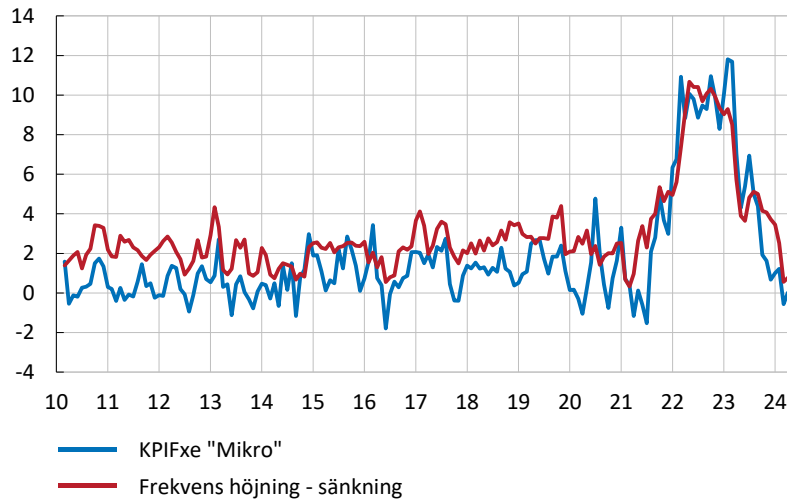
Anm. KPIFxe "Mikro" baseras på KPIF exklusive energi där de komponenter som inte finns med i mikrodatamaterialet har exkluderats. Den relativa frekvensen och storleken på prisförändringarna uttrycks som 12 månaders glidande medelvärde för att matcha frekvensen på det aggregerade måttet.

Källa: Riksbanken och SCB

I diagram 1 visar vi utvecklingen som ett medelvärde över 12 månader. Diagram 2 visar istället förändringar över 3 månader för att bättre illustrera dynamiken i förändringarna. Där ser man tydligt att prisökningsfrekvensen steg snabbt i förhållande till hur ofta de sänktes i början av 2022. Sedan låg prisökningsfrekvensen kvar på den högre nivån under ungefär ett år och därefter föll den tillbaka ned igen. I början av 2024 är prisförändringsfrekvensen tillbaka på ungefär samma nivå som före inflationsuppgången.

Diagram 2. Aggregerad prisförändringstakt över tre månader och relativ prisförändringsfrekvens

Säsongrensad tremånaders förändring, uppräknad årstakt, samt procentenheter

Anm. KPIFxe "Mikro" baseras på KPIF exklusive energi där även de komponenter som inte finns med i mikrodatamaterialet har exkluderats. Den relativa frekvensen på prisförändringarna är säsongrensad och uttrycks som tre månaders glidande medelvärde för att matcha frekvensen på det aggregerade måttet.

Källa: Riksbanken och SCB

Dessa resultat stämmer väl överens med liknande studier vid Bank of Canada och Federal Reserve som även de finner att det är variation i prisförändringarnas frekvens som förklarar merparten av dynamiken i inflationsutvecklingen.⁶

Slutsats

I denna ekonomiska kommentar har vi från ett stort mikrodataset beräknat mått på den relativa prisförändringsfrekvensen och prisförändringsstorleken. Resultaten visar tydligt hur denna aspekt av företagens prissättningsbeteende förändrades under perioden med hög inflation. Under perioden höjde företagen priserna oftare medan den genomsnittliga storleken på prisförändringarna var relativt oförändrad. I takt med att inflationen har normaliserats så har även prisförändringsfrekvensen gjort det, och nu i början av 2024 tycks prissättningsbeteendet vara mer i linje med hur det såg ut före perioden med hög inflation.

⁶ Se Bilyk m.fl. (2024) och Montag och Villar (2023).

Referenser

Ewertzh, J., M. Klein och O. Tysklind (2022), "Prisförändringar i Sverige – insikter från nya mikrodata", Ekonomiska kommentarer nr 1, Sveriges riksbank.

Montag, H. och D. Villar (2023), "Price-setting during the Covid era," FEDS Notes, Board of Governors of the Federal Reserve System.

Bilyk, O., M. Khan och O. Kostyshyna (2024), "Pricing behaviour and inflation during the COVID-19 pandemic: Insights from consumer prices microdata" Bank of Canada Staff Analytical Note No. 2024-6.

SVERIGES RIKSBANK

Tel 08 - 787 00 00

registratorn@riksbank.se

www.riksbank.se

PRODUKTION SVERIGES RIKSBANK)